

НОВІ АСПЕКТИ ЛІСІВНИЦТВА ЩОДО ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПРИКЛАДІ ЕКОНОМІЧНОГО РЕГІОНУ «ПОДІЛЛЯ»

О.І. Фурдичко
доктор економічних наук, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН
Інститут агроекології і природокористування НААН
(Україна, м. Київ; e-mail: agroecologynaan@gmail.com)

О.П. Яремко
кандидат економічних наук
Тернопільське обласне управління лісового і мисливського господарства
(Україна, м. Тернопіль; e-mail: OYaremko@i.ua)

Проаналізовано питання організації лісогосподарського виробництва, а також динаміку площі земель лісогосподарського призначення за даними обліку різних років. Проведено опис складу категорії земель лісогосподарського призначення за Стандартною статистичною класифікацією землекористування (ССКЗ ЄЕК ФАО). Обґрунтовано розподіл земель державного лісівництва, земель лісогосподарського призначення за категоріями землекористування регіону «Поділля». Запропонований розподіл земель лісогосподарського призначення на категорії землекористування. Сформовано основні аспекти формування шляхів щодо організації лісогосподарського виробництва, підвищення його культури, починаючи з формування земельних відносин, а також поділу земель сільськогосподарського призначення на категорії землекористування та поділу земель лісогосподарського призначення на категорії лісогосподарського призначення, які є взаємозв'язаними між собою. Визначено, що у науковому супроводженні українського лісівництва вони все ще зберігають певну автономію, перенесену значною мірою з досвіду колишнього централізованого «управління лісами».

Зважаючи на основні імперативи лісівництва, адаптувати облік лісогосподарського призначення до європейського законодавства з їх поділу на ЛПВД та ЛНПВ. Провести наукові дослідження з тим, щоб визначення і опис терміну «лісогосподарське виробництво» та з ним пов'язані набули юридичного визначення і практичного використання.

Ключові слова: лісівництво, лісогосподарське виробництво, лісова політика, лісові екосистеми, землі лісогосподарського призначення, землекористування.

Постановка проблеми. З часу проголошення Україною незалежності в лісівництві розпочинається відповідальний етап перевлаштування із засад державного централізованого управління, знеособленого за змістом, до ідентифікованого землекористування. Нові аспекти в лісівництві розпочинаються з ухвалення (1989 р.) ЄСК/ФАО ООН Стандартної статистичної класифікації землекористування (далі — ССКЗ). Підкреслимо, класифікація землекористування щодо його оцінки та розподілу земельних ресурсів за їх цільовим призначенням. З урахуванням зміни системи політичного устрою в державі. Верховною Радою ще Української РСР проголошується Земельна реформа «з метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі, формування багатокладної

економіки, раціонального використання та охорони земель» [2] (1990 р.).

Найзначніший період стосовно українського лісівництва маємо розглядати в другій половині ХХ століття, який розпочався з 1959 року на підставі Постанови Кабінету Міністрів УРСР від 30 листопада 1959 р. № 1834 з поєднанням лісового господарства з лісозаготівлями. Тепер добре відомо, що той досвід був доволі невдалим. Лісівництво з прибуткового до 60-х років ХХ ст., з переходом на так зване комплексне господарювання, становила постійно дотаційним. Рентабельність лісогосподарського виробництва в Українській РСР за 1965 р. становили мінус 66,7%. Видатки на 1 га лісових земель склали 7,20 руб., доходи від відпуску лісу (деревини) — 2,40 руб. [3]. Дотаційним державне лісівництво залиша-

ється всі роки незалежності. Крім того, з багатьма попутними фінансово-економічними ускладненнями, зокрема корупційного походження.

Позитивні зміни очікуються тільки останніми роками. Згідно із Законом Про державний бюджет України на 2019 рік видатки Держлісагентству України передбачені у розмірі 614 680,8 тис. грн., а рентна плата за т. з. Спеціальне використання лісових ресурсів має становити 697 900 тис. грн. Тобто очікується позитивний економічний ефект + 83,2 млн грн. Легко підрахувати, що рівень рентабельності становитиме 13,5%. Це давно бажаний результат і зовсім логічного в умовах ринкових відносин щодо землекористування. При цьому невиправданим залишається визначення рентної плати як збір за спеціальне використання лісових ресурсів, що за змістом і логічно не відповідає статті 206 Земельного кодексу України: *«Використання землі в Україні є платним. Об'єктом плати за землю є земельна ділянка»* [4]. Хибність обчислення та встановлення рентної плати «за спеціальне використання лісових ресурсів» — очевидна. Наприклад, за публічним повідомленням про ліси Закарпаття Василь Нитка в газеті «Голос України» повідомляє: *«У минулому році заготовлено один мільйон 171 кубометр ліквідної деревини, з них ділової — 411 тисяч кубометрів»*. Таке повідомлення заслуговує прискіпливої уваги. Не з погляду на граматичну конструкцію речення, а на її лісівничо-економічний зміст. Вироблені 411 тисяч «ділової деревини» становить лише 41% від загальної кількості їх виробництва, що значно нижче порівняно з якісним складом лісів області. До того ж, ринку ділової деревини як в Україні, так і в Європі, просто нема.

Доречно нагадати, в європейському лісівництві терміну «ділова деревина» також нема. В сусідній Польщі, наприклад, у статті 65 Закону про ліси встановлено: *«1. Лісовий податок з одного перерахованого гектару за податковий рік визначається, виходячи з вартості 0,2 м³ деревини, обрахованої на основі поданої надлісництвом середньої ціни продажу деревини за перші три квартали року попереднього до податкового. 2. Середня ціна продажу деревини ... встановлюється на підставі офіційного звіту Голови Головного статистичного управління»* [5].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Варто зазначити, що різні аспекти формування лісівництва у контексті лісового господарства стали наріжним каменем наукового дослідження серед вітчизняних вчених, зокрема таких як: І. Антоненко, О. Фурдичко, А. Бобко, О. Дребот, Н. Юрчишин, М. Шершун,

В. Голян, С. Мельник та ін. Віддаючи належне напрацюванням провідних науковців, слід наголосити на існуванні дефіциту комплексних досліджень у цій царині, а відтак — необхідності продовження наукових розвідок за цією проблематикою щодо формування аспектів лісівництва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг теоретичних і методологічних досліджень, низка питань щодо формування аспектів лісівництва лісогосподарського виробництва на сьогодні залишаються малоопрацьованими. Недостатньо вивчені аспекти класифікації землекористування та лісокористування для вирощування головної продукції — деревини та виробництва з неї лісових матеріалів.

Постановка завдання. На основі статистичних довідників про державний облік лісів, інформаційних джерел ЄЕК/ФАО, а також окремого землекористувача державного лісівництва (ДП «Лісгосп») проаналізувати питання організації лісогосподарського виробництва (далі — ЛГВ), класифікації землекористування та лісокористування для вирощування головної продукції — деревини та виробництва з неї лісових матеріалів.

Матеріали та методи досліджень. Діалектичний. На основі аналізу накопичених фактів, законодавчих та інших НПА, статистичних спостережень і проектів організації та розвитку лісового господарства (далі — ПОРЛГ) провести їх порівняння. Те саме стосується формування лісових екосистем та лісокористування на основі самоокупності й прибутковості господарювання.

Викладення основного матеріалу. Починається з порядку, встановленого Земельним кодексом України: *«Право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування ... земельною ділянкою виникають з моменту державної реєстрації цих прав... Оформлення речових прав на земельну ділянку... оформлюється відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»* [4, ст. 125, ст. 126]. У ПОРЛГ ДП «Лісгосп» приведена динаміка площі ЗЛГП за даними обліку різних років (табл. 1). (Абревіатура «ЗЛГП» нами додана для ідентифікації об'єкта обліку: ЗЛГП = попередньому «Землі лісового фонду»).

Приведені дані свідчать, що опис змін площі ЗЛГП зроблено не в повній відповідності до земельного законодавства. Зокрема, щодо оформлення речових прав на постійне землекористування. Адже загальна площа ЗЛГП «теперішнього лісовпорядкування» має повністю дорівнювати площі за даними Земельного

Таблиця 1

Зміни площі ЗЛГП за ревізійний період

Найменування	Площа в га за даними			
	Теперішнього лісовпорядкування	Попереднього лісовпорядкування	Державного обліку лісів станом на 01.01.2011	Земельного балансу на 01.01.2014 року
ДП лісгосп	26015	26026	26028	25979

Джерело: ПОРЛГ, 2014, с. 12.

кадастру на рік їхньої таксації. До того ж, Лісовий кодекс встановлює, що «До лісового фонду України належать лісові ділянки, в тому числі захисні насадження лінійного типу, площею не менше 0,1 гектара» [6, ст. 4], що суперечить європейському законодавству та логічному змісту лісівництва.

Поділ ЗЛГП на категорії землекористування є наступним кроком землевласника/ постійного землекористувача, потрібним для оцінки стану (таксація лісу) земельних угідь і для пошуку шляхів їх найбільш раціонального і продуктивного використання. Правда, сучасне в Україні лісівництво, його здійснення і розвиток, зрозуміло, не починаються з чистого аркуша. Адже воно формувалось понад два століття. На прикладі реферованого об'єкта ДП «Лісгосп» зазначений поділ приведено в табл. 2. Як видно, проведена підміна поняття «Категорія земель» поняттям «Категорія лісових ділянок», що є не одне і те саме.

Звернемо увагу також на те, що в Довіднику лісового фонду України на 1 січня 2011 р. таблиця налічує 26 граф різних рівнів їхньої класифікації та різного змісту їх еколого-економічної значущості [7]. Згадані показники, практично, мало придатні для професійного формування аналізу об'єктів обліку і спостереження. Сформулюємо схему обліку за ключовими його категоріями для наочного сприйняття

еколого-економічної ваги та порівняння їх зі ССКЗ (табл. 2).

З наведених даних видно певна нелогічність побудови та відсутність зв'язку зі ССКЗ. Згідно із ССКЗ встановлена категорія землекористування «Землі лісові та інші лісисті» (Forest and other wooded land) як категорія обліку 1-го рівня у складі землекористування. Уже в їх межах має розміщуватись поділ за категоріями стану і призначення земельних угідь першого рівня. Налічується їх сім (табл. 3).

Наведені дані свідчать, що на національному рівні домінують вагу (92,4%) має використання категорії земельних ресурсів «Землі лісові», отже всі інші (графи 2, 4–8) доцільно об'єднати. Вони становить у загальному обсязі 7,6% по ДЛА України, у межах ДП «Лісгосп» — 1,9%. Відомо, що в ПОРЛГ стосовно категорії «Землі інших облікових категорій» при лісовпорядкуванні заходів не розробляється. Схему їх поділу доцільно робити за екологічним їх змістом (табл. 4). У Довіднику, як і в ПОРЛГ, підкатегорія обліку «Не вкриті лісовою рослинністю» поділяється на 9 її складових. До них же віднесено й підкатегорією «Незімкнуті лісові культури» (203,8 тис. га). Це суперечить здоровому глузду та принципам обліку за ССКЗ.

Для спрощення вигляду і практичного користування доцільно провести актуалізацію

Таблиця 2

Розподіл площі ЗЛГП за їх категоріями (землекористування), га

Суб'єкт ЛГВ	Загальна площа землекористування	У тому числі					
		Лісові ділянки			Нелісові землі		
		ВЛР	НеВЛР	Разом	Сільськогосподарські угіддя	Інших облікових категорій	Разом
А	1	2	3	4	5	6	7
ДП «Лісгосп»	26015,0	23913,2	2589,2	25502,4	233,9	278,7	512,6
Частка, %	100,0	91,9	10,0	98,0	0,9	1,1	2,0

Джерело: сформовано на основі табл. 3.1.2. ДП «Лісгосп». «Розподіл площі земель ЛГП за категоріями, с. 30–31.

Таблиця 3

Категорії земельних угідь за ССКЗ на 01.01.2011 р. тис. га

Власник/постійний землекористувач	Загальна площа, тис. га	У тому числі ЗЕМЛІ за категоріями землекористування						
		Сільсько-господарські	Землі лісові	Забудовані	Заболочені	Сухі відкриті з особливим рослинним покривом	Відкриті без рослинного покриву та інші	Під поверхневими водами
А	1	2	3	4	5	6	7	8
Держлісагентство України	7402,3	68,7	6840,4	36,1	222,1	0	188,0	47,0
Частка, %	100	0,9	92,4	0,5	3,0	0,0	2,5	0,6
ДП «Лісгосп»	26015,0	233,9	25502,4	44,9	68,5	0,0	95,4	24,7
Частка, %	100	0,9	98,1	0,2	0,3	0,0	0,4	0,1

Джерело: сформовано на основі [7, с. 18–19].

Таблиця 4

Склад категорії землекористування ЗЛГП за ССКЗ ЄЕК/ФАО, земель лісових — за компонентами лісових екосистем

Позначки	Опис
1. Землі ЛГП	Загальна площа землекористування за юридично посвідченими правовими актами
1.1. Землі лісові: ЗЛ = ЛЕС	Землі у межах ЗЛГП, вкриті лісовою рослинністю, тимчасово не вкриті лісовою рослинністю, лісові розсадники і плантації, а також на яких розміщені службово-технічні лісові об'єкти
1.1.1. ЗВЛР прир.	Землі, вкриті лісовою рослинністю природні
1.1.2. ЗВЛР штуч.	Землі, вкриті лісовою рослинністю штучні (культури).
1.1.3. ЗТчНВЛР	Тимчасово не вкриті лісовою рослинністю, які підлягають лісовідновленню
1.1.4. РозПл	Землі під лісовими розсадниками і плантаціями
1.1.5. Зем СТО	Землі, на яких розміщені службово-технічні лісові об'єкти, необхідні для лісгосподарського виробництва
1.2. Зем.ІноблКат	Землі інших облікових категорій ССКЗ ЄЕК/ФАО, які входять до складу ЗЛГП

даних згаданого Довідника на 1 січня 2011 р. за категоріями обліку ЗЛГП згідно з ССКЗ, земель лісових — за компонентами лісових екосистем [7, табл. 2.4] (табл. 5).

Так, у межах регіону «Поділля» землі лісові (вони ж — Ліси) займають 96,5%, а землі інших облікових категорій — 3,5%. У межах лісових екосистем домінують частку займають, як і має бути, ЗВЛР (96,5%), з них ЗВЛР штучні (культури) — 66,7%. Отже, для адаптації обліку земельних ресурсів в Україні до ССКЗ, ІАЕП НААН вперше опрацював і публічно пропонує, зрештою, перейти до обліку лісів за екологічними компонентами. Ліси — це «екологічно-економічна функціональна екосистема, що складається з окремих компонентів у межах

лісових земель» [8, 16]. Пропонована схема має зрозумілу форму, що влаштовує порядок поділу на категорії землекористування ССКЗ: «Ліс — це земля, земельні угіддя, надані суб'єкту господарювання, власнику/постійному землекористувачу» для здійснення лісгосподарського чи іншого виробництва» [9]. Вона також враховує національні норми за Інструкцією з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель» Держкомзему України [10, 17].

Насамперед зазначимо, що розподілу лісів за категоріями лісоземлекористування в практиці українського лісівництва нема і не було. Все обмежувалось обліком поділу земель лісового фонду за групами і категоріями лісів з ураху-

Розподіл земель державного лісівництва (ЗЛГП) за категоріями землекористування економічного регіону «Поділля» Держлісагентства України на 01.01.2011 р.

Області регіону	Загальна площа ЗЛГП, тис. га	Землі лісові за екологічними компонентами у складі лісових екосистем						Землі інших облікових категорій, т. з. нелісові
		Землі вкриті лісовою рослинністю природні	Землі вкриті лісовою рослинністю штучні	Тимчасово не вкриті лісовою рослинністю	Лісові розсадники, плантації	Службово-технічні лісові об'єкти	Разом земель лісових (ЗЛ)	
А	1	2	3	4	5	6	7	8
Вінницька	214,0	59,1	145,3	1,4	0,8	2,9	209,5	4,5
Тернопільська	156,9	51,8	92,8	5,2	0,7	2,6	153,1	3,8
Хмельницька	185,2	49,7	121,6	2,6	0,6	2,3	176,8	8,4
Поділля	556,1	160,6	359,7	9,2	2,1	7,8	539,4	16,7
ЗЛГП_ %	100	x	x	x	x	x	97,0	3,0
ЛЕС_ %	x	29,8	66,7	1,7	0,4	1,4	100	x
Разом		96,5%						3,5
ЗЛГП, %	100	x	x	x	x	x	92,4	7,6
ЛЕС, %	x	44,6	50,4	3,2	0,2	1,6	100	x

Джерело: сформовано автором за категоріями землекористування UNECE ССКЗ (1989 р.) та з урахуванням досліджень ІАЕП НААН України.

ванням їх доступності для заготівлі й транспортування лісових матеріалів, наявності шляхів та інфраструктурного освоєння території тощо. Поділ лісів на групи для колишнього СРСР був виправданим і доцільним. Чого не можна сказати про поділ лісів на категорії захисності. В Україні «основою організації лісового господарства є громізка, відірвана від практики система поділу лісів на групи і категорії, а також численні заборони та обмеження, що здебільшого протирічать природі лісу й цілям господарювання» [11]. Так, попри здоровий глузд і європейський досвід, в Україні народжується «Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» [12] (рис. 1). Розмежувати їх, практично, не можна. До того ж — недоцільно. Це на 17-й рік після проголошення в Україні **Земельної реформи і переходу землекористування на засади ринкової економіки** та за наявності в Україні Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [13].

Водночас формується система «державного управління лісами», зміст якої «всупереч природі лісу й цілям господарювання». Причини такої недолугості відношення до землекористування у галузі лісгосподарського

виробництва уявити не можна. Частка, експлуатаційних лісів по ДП «Лісгосп» від його площі ЗЛГП становить 12,1%, що не може не викликати турботи у менеджерів місцевого і державного управління. Адже нема у природі лісів (лісових екосистем), які б не виконували захисні, водоохоронні, природоохоронні та інші екологічні функції. Йдеться про призначення земель лісових щодо їх економічного використання та вирощування головної продукції лісівництва — деревини, а також її реалізації для виробництва лісових матеріалів.

Підтвердженням тому є таблиця «Категорії лісів» того ж самого ПОРЛГ № 3.1.1 з його площею 26015 га, тобто 100 % ЗЛГП (табл. 6, рис. 2), хоча, власне, ліси (лісові землі = ЛЕС) становлять 25502 га, тобто 98,0% від їх загальної площі (див. табл. 5).

Додамо до цього, що лісовпорядний проект кожену із перелічених категорій поділяє ще на 4 підкатегорії з маловизначеними та уявними, порівняно з європейською його практикою (табл. 7). За роки незалежності різко зростає площа лісів ЛНПВД, їх частка у складі державного лісового агентства України зменшується від 85,7% (1988 р.) до 56,4%, що не відповідає показникам європейського лісівництва. Наведені дані переконливо свідчать про недолугість

Рис. 1. Поділ земель лісогосподарського призначення на категорії землекористування
Джерело: розроблено на основі табл. 3 Проекту ДП «Лісгосп», с. 28.

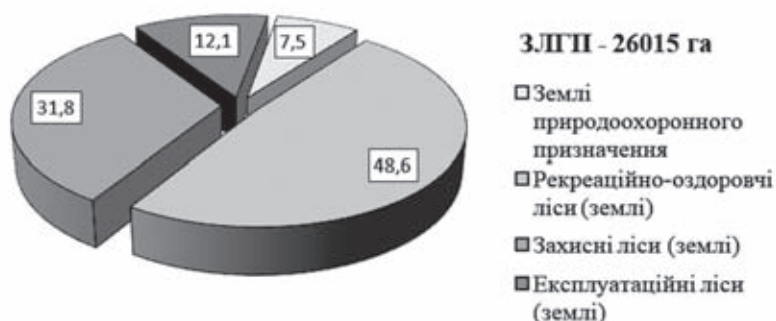
Таблиця 6

Поділ лісів на категорії

Категорії лісів та виконувані ними функції	Площа за даними лісовпорядкування	
	га	%
Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення		
Регіональні ландшафтні парки (зони регульованої рекреації)	116,0	0,4
Пам'ятки природи	138,9	0,5
Заказники	1653,6	6,4
Ліси наукового призначення, включаючи генетичні резервати	41,5	0,2
Разом по категорії лісу	1950,0	7,5
Рекреаційно-оздоровчі ліси		
Ліси у межах населених пунктів	10,3	–
Лісопаркова частина лісів зелених зон	3426,0	13,2
Лісогосподарська частина лісів зелених зон	8997,4	34,6
Рекреаційно-оздоровчі ліси поза межами зелених зон	221,8	0,8
Разом по категорії лісу	12655,5	48,6

Закінчення таблиці 6

Категорії лісів та виконувані ними функції	Площа за даними лісовпорядкування	
	га	%
Захисні ліси		
Ліси уздовж смуг відведення залізниць	60,0	0,2
Ліси уздовж смуг відведення автомобільних доріг	200,8	0,8
Ліси уздовж річок, навколо озер, водоймищ та інших водних об'єктів	490,8	1,9
Байрачні та інші захисні ліси	7515,0	28,9
Разом по категорії лісу	8266,6	31,8
Експлуатаційні ліси		
Експлуатаційні ліси	3142,9	12,1
Всього по ДП «Лісгосп»	26015,0	100

Рис. 2. Поділ земель лісгосподарського призначення за категоріями землекористування ДП «Лісгосп», %
Джерело: [7].

державного менеджменту щодо національної політики управління. Нагадаємо при цьому про те, що згідно з ССКЗ встановлена категорія обліку 1-го рівня «Землі лісові та інші лісисті» (англ. Forest and other wooded land) поділяється на згадані ЛПВД і ЛНПВД.

Ще показовішим є поділ на категорії лісокористування регіону «Поділля» (табл. 8). По всіх областях також чітко простежується негативна тенденція — державного управління лісом (табл. 7, 8).

Облікова категорія «Ліс» (Forest) у європейському законодавстві визначається власником/менеджером, як земля, що поділяється на дві субкатегорії: «Ліс, призначений для вилучення деревини. Ліс, де будь-які правові, економічні або конкретні екологічні обмеження не мають значного впливу на вилучення деревини» [15, п. 14] (ЛПВД). А також «Ліс, не призначений для вилучення деревини (ЛНПВД)» [15, п. 18]. На прикладі реферованого ПОРЛГ

ДП «Лісгосп» щодо поділу лісу з адаптацією обліку до СЕК/ФАО (рис. 3) дає можливість мати уявлення про їх еколого-економічну недолугість. Не може належно здійснюватися ЛГВ, якщо частка ЛПВД (експлуатаційні ліси) становить 12,1% від загальної площі категорії «Землі лісові».

Виходить, що згаданий Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок порушує основоположний принцип земельного законодавства — «невтручання держави в здійснення громадянами, юридичними особами та територіальними громадами своїх прав щодо володіння, користування і розпорядження землею» [4, ст. 5].

Висновки. Перелічені та інші аспекти з формування шляхів щодо організації лісгосподарського виробництва, підвищення його культури, починаючи з формування земельних відносин, поділу ЗЛГП на категорії землекористування та поділу земель лісових (лісів) на

Таблиця 7

Порівняння показників структури лісокористування за поділом лісових земель призначених (ЛПВД) та не призначених (ЛНПВД) для вилучення деревини

Країна	Довідковий період 1	Довідковий період 2	Лісові землі						Частка земель ЛПВД до їх загальної площі, %	
			ЛПВД (рубка лісу)		ЛНПВД		Разом		Період 1	Період 2
	Період 1	Період 2	Період 1	Період 2	Період 1	Період 2				
	Роки		1000 га		1000 га		1000 га		%	
Болгарія	1985	1995	3222	3124	164	466	3386	3590	95,2	87,0
Угорщина	1990	1996	1685	1702	83	109	1768	1811	95,3	94,0
Франція	1987	1997	14102	14470	438	686	14540	15156	97,0	95,5
Німеччина	1961	1987	9590	10142	572	598	10162	10740	94,4	94,4
Польща	1987-9і	1992-96	8357	8300	529	642	8886	8942	94,0	92,8
Україна	1988	1996	6120	5999	3093	3459	9213	9458	85,7	56,4

Примітка. Графи 9–12 за обчисленнями авторів.

Джерело: Changes over time in area of forest available and not available for wood supply / <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/timber/docs/sp/sp-17.pdf> [14].

Таблиця 8

Зміни з часом земель лісових, призначених і не призначених для вилучення деревини Державного лісового агенства за роками України й у межах регіону «Поділля», тис. га

Регіони, область	Землі лісові, вкриті лісовою рослинністю							
	Призначені для вилучення деревини (рубка лісу)		Не призначені для вилучення деревини		Разом		Частка можливих для експлуатації, % від загальної площі	
	1988	2011	1988	2011	1988	2011	1988	2011
ДЛА Україна	4311,8	3675,9	717,2	2416,9	5029,0	4286,0	85,7	56,4
Вінницька	168,4	160,8	29,6	39,1	198,0	199,0	85,7	56,4
Тернопільська	115,0	99,4	29,0	44,2	144,0	143,6	79,9	69,2
Хмельницька	137,2	125,7	26,8	40,5	164,0	166,2	83,7	75,6

Джерело: побудовано на основі довідника лісового фонду на 01.01.2011 р., с. 60–61 [7].

Рис. 3. Поділ земель за категоріями лісокористування ЄЕК/ФАО, ДП «Лісгосп», %

Джерело: сформовано автором [14].

категорії лісокористування, є взаємозв'язаними. У практиці та науковому супроводженні українського лісівництва вони все ще зберігають певну автономію, перенесену, значною мірою, з досвіду колишнього централізованого «управління лісами». На сьогодні необхідно:

1. Терміново внести зміни до Лісового кодексу, зокрема, щодо визначення терміну «Ліс» та похідних від нього, адаптувати їх з термінами європейського законодавства.

2. Скасувати постанову КМ України «Порядок поділу лісів на категорії та виділення

особливо захисних лісових ділянок» від 16 травня 2007 р. № 733, як таку, що суперечить європейському законодавству та формування ринкових засад землекористування.

3. Адаптувати облік лісокористування до європейського законодавства з їх поділу на ЛПВД та ЛНПВ.

4. Провести наукові дослідження з тим, щоб визначення і опис терміну «Лісогосподарське виробництво» та з ним пов'язані набули юридичного визначення і практичного використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Standard classification of land Use UN-ECE/FAO. Розроблена і затверджена Статистичною комісією та Європейською економічною комісіями. Конференція європейських статистиків. Тридцять сьома пленарна сесія, Женева, 12–16 червня 1989 р.
2. Про земельну реформу. Постанова Верховної Ради Української РСР від 18 грудня 1990 р. № 563-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/563-12>
3. Дребот О.І. Ліси та лісівництво в Україні: стан і економічні наслідки землекористування у дзеркалі часу 2015. № 1. С. 89.
4. Земельний кодекс України. Сайт «Законодавство України». Документ 2768-III — Редакція від 07.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
5. Лісове господарство України: Проблеми та перспективи. Міжвідомча аналітично-консультативна рада з питань розвитку продуктивних сил і виробничих відносин: за ред. академіка НАН України, народного депутата України І.Р. Юхновського: Київ. ДУС. 2003, С. 169.
6. Лісовий кодекс України. Сайт «Законодавство України». Документ 3852-XII, чинний. Редакція від 01.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
7. Довідник лісового фонду України за матеріалами державного обліку лісів станом на 01.01.2011 р. Державне агентство лісових ресурсів України. Українське державне проектне лісовпорядне виробниче об'єднання. Ірпінь, 2012. 130 с.
8. Фурдичко О.І. Землі лісові як об'єкт праці та екологічних спостережень у лісівництві. Вісник Національної академії аграрних наук України. 2013. № 7. С. 64.
9. FRA 2015 Terms and Definitions. FOOD and Agriculture organization of the United Nations, Rome, 2012. URL: <http://www.fao.org/3/ap862e/ap862e00.pdf>
10. Інструкція з заповнення державної статистичної звітності з кількісного обліку земель. Державний комітет України по земельних ресурсах. Київ, 1998, с. 53. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0788-98>
11. Брежнев В.М. Лісове право — підвалини нових економічних відносин. Лісовий журнал. 1994. № 5. С. 3.
12. Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-п#o34>.
13. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV із змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
14. Forest resources of Europe, CIS, North America, Australia, Japan and New Zealand. Main Report, 2000. United Nations. Economic Commission for Europe. Food and Agriculture Organization of the United Nations. New York and Geneva, 2000. Terms and definitions applied in the UN-ECE/FAO. P. 385–387.
15. Terms and definitions applied in the UN-ECE/FAO temperate and boreal Forest Resources Assessment 2000. <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/timber/docs/sp/sp-f17.pdf>
16. Дребот О.І. Інституціоналізація лісового сектора економіки в контексті сталого розвитку України: монографія. Київ ДІА, 2012. 336 с.
17. Фурдичко О.І., Дребот О.І., Бобко А.М. Ліс і лісові екосистеми у складі земель лісогосподарського призначення. Вісник аграрної науки. — 2017. — № 10. — С. 54–58.

Інформація про авторів

Фурдичко Орест Іванович — доктор економічних наук, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН директор Інституту агроєкології і природокористування НААН (Україна, м. Київ; e-mail: agroecologyuaan@gmail.com).

Яремко Олег Павлович — кандидат економічних наук Тернопільське обласне управління лісового і мисливського господарства (Україна, м. Тернопіль; e-mail: OYaremko@i.ua).

O.I. Furdychko

Doctor of Economics, Doctor of Agricultural Sciences, Professor
Academician of NAAS,Director Institute of Agroecology and Nature Management of NAAS
(Ukraine, Kyiv; e-mail: agroecologynaan@gmail.com)

O.P. Yaremko

PhD in Economics Ternopil Regional Department of Forestry and Hunting
(Ukraine, Ternopil; e-mail: OYaremko@i.ua)**NEW ASPECTS OF FORESTRY FOR FORESTRY PRODUCTION
IN THE EXAMPLE OF THE DIVISION ECONOMIC REGION**

The article analyzes the issues of organization of forestry production, as well as the dynamics of the area of forest land according to the accounting data of different years. The description of the composition of the forest land category according to the Standard Statistical Classification of Land Use of the EEAS FAO FAO. The distribution of state forestry lands by forestry land categories by land use categories of the Podillya region is substantiated. The proposed distribution of forest land into land use categories. The basic aspects of forming the ways of organizing forestry production, enhancing its culture, starting with the formation of land relations, as well as the division of agricultural land into land use categories and the division of forest land into forest management categories that are interrelated. It is determined that in the scientific support of the Ukrainian forestry they still retain some autonomy transferred, to a large extent, from the experience of the former centralized «forest management».

Considering the basic imperatives of forestry, adapt the accounting of forest management to the European legislation on their division into HDL and LDL. Conduct scientific research to ensure that the definition and description of the term «Forestry» and its associated legal definition and practical use.

Keywords: forestry, forestry production, forest policy, forest ecosystems, forest land, land use.

REFERENCES

1. Standard classification of land use UN-ECE/FAO. Developed and approved by the Statistical Commission and the European Economic Commission. Conference of European Statisticians. Thirty-seventh plenary session, Geneva, 12-16 June 1989.
2. On land reform. Resolution of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR of December 18, 1990. No. 563-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/563-12>
3. Drebot O.I. (2015). Forests and forestry in Ukraine: the state and economic consequences of land use in the mirror of time. [*Lisy ta lisivnytstvo v Ukraini: stan i ekonomichni naslidky zemlekorystuvannya u dzerkali chasu*] 1: p 89.
4. Land Code of Ukraine. The site «Legislation of Ukraine». Document 2768-III — Revision dated 2/7/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
5. Ukrainian Forestry: Challenges and Prospects. Interagency analytical and advisory council on productive forces and industrial relations. Edited by Academician of the NAS of Ukraine, People's Deputy of Ukraine Yukhnovskiy IR Printed at the BCC printing house. Kyiv, 2003. P. 169.
6. Forest Code of Ukraine. The site «Legislation of Ukraine». Document 3852-XII in force. Revision as of 1/1/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
7. Directory of the Forest Fund of Ukraine on the materials of the state forest accounting as of 01.01.2011 // State Agency of Forest Resources of Ukraine. Ukrainian State Forestry Production Association. Irpin, 2012. 130 p.
8. Furdychko O.I. (2013). Forest lands as objects of labor and environmental observations in forestry. [*Zemli lisovi yak obyekt pratsi ta ekolohichnykh sposterezhen' u lisivnytstvi*]. *Bulletin of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine*. Kyiv. No. 7. P. 64.
9. FRA 2015 Terms and Definitions. FOOD and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, 2012. URL: <http://www.fao.org/3/ap862e/ap862e00.pdf>
10. Instruction for completing the national statistical reporting on quantitative land registration. State Committee of Ukraine for Land Resources. Kyiv, 1998. P. 53. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0788-98>
11. Brezhnev V.M. (1994). [*Lisove pravo — pidvalynu novykh ekonomichnykh vidnosyn*]. Forest law is the foundation of new economic relations. *Forest Journal*, No. 5, p. 3.
12. The order of division of forests into categories and the allocation of especially protective forest areas. Approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 16, 2007 No. 733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-p#o34>.
13. On the State Program for Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union. Law of Ukraine of March 18, 2004 No. 1629-IV as amended. Electronic resource. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

14. Forest resources of Europe, CIS, North America, Australia, Japan and New Zealand. Main Report, 2000. United Nations. Economic Commission for Europe. Food and Agriculture Organization of the United Nations. New York and Geneva, 2000. UN-ECE / FAO terms and definitions. p. 385-387.
15. Terms and definitions applied in the UN-ECE / FAO Temperate and Boreal Forest Resources Assessment 2000. // <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/timber/docs/sp/sp-f17.pdf>
16. Drebot O.I. (2012). Instytutsionalizatsiya lisovoho sektora ekonomiky v konteksti staloho rozvytku Ukrainy: monohrafiya [Institutionalization of the forestry sector in the context of sustainable development of Ukraine: monograph]. Kyiv DIA, 336.
17. Furdychko O.I., Drebot O.I., Bobko A.M. (2017). Lis i lisovi ekosystemy u skladi zemel' lisohospodars'koho pryznachennya [Forests and forest ecosystems within forest land]. *Visnyk ahrarnoyi nauky [Bulletin of agrarian science]*, 10, 54-58. (in Ukr.).

Author

Furdychko Orest Ivanovych — Doctor of Economics, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, Director, Institute of Agroecology and Nature Management of NAAS (Ukraine, 03143, Kyiv, 12 Metrologichna St.; e-mail: agroecologynaan@gmail.com).

Yaremko Oleg Pavlovich — PhD in Economics, Ternopil Regional Department of Forestry and Hunting, (Ukraine, Ternopil, 5a Bahata st.; e-mail: OYaremko@i.ua).

УДК 502.33:3322

<https://doi.org/10.33730/2310-4678.3.2019.185879>

НАУКОВІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗОН ВИРОЩУВАННЯ ОСНОВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР УКРАЇНИ

Д.С. Добряк
доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НААН,
заслужений діяч науки і техніки України,
головний науковий співробітник
Інститут агроекології і природокористування НААН
(Україна, м. Київ; e-mail: dobryakds@gmail.com)

О.І. Дребот
доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НААН,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач відділу інституціонального забезпечення природокористування,
Інститут агроекології і природокористування НААН
Україна, м. Київ
(Україна, м. Київ; e-mail: drebotoksana@gmail.com)

П.П. Мельник
доктор економічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач лабораторії екологічного менеджменту,
Інститут агроекології і природокористування НААН
Україна, м. Київ
(Україна, м. Київ; e-mail: melnikpp@ukr.net)

Статтю присвячено дослідженню проблем та обґрунтуванню визначення зон вирощування основних сільськогосподарських культур в Україні. Базовою основою для визначення зон вирощування основних сільськогосподарських культур рекомендується природно-сільськогосподарське районування (окремих зон, провінцій, округів, природно-сільськогосподарських районів), яке є наслідком агроекологічної неоднорідності територій України. Але схему природно-сільськогосподарського районування можна розглядати лише як каркас, коли йдеться про тематичні, в цьому разі агроекологічні, відмінності територій України. Спробу усвідомити і вірізнити їх потрібно